

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Stockholm 27 mars 2023

Dnr: KVA/2023/65/76

Hans Ellegren/hs
Ständig sekreterare
Telefon: 08 - 673 95 55
E-post: helene.sundstrom@kva.se

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Synpunkter från Kungl. Vetenskapsakademien beträffande Betänkande av utredningen ”Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag” (SOU 2022:53)

Kungl. Vetenskapsakademien inkommer med synpunkter på betänkandet från Utredningen om ökat statligt ansvar för skolan (SOU 2022:53).

Vetenskapsakademien ställer sig positiv till ett ökat samlat statligt systemansvar för skolan som helhet, omfattande vad som idag bedrivs av såväl kommunala som enskilda huvudmän.

Utredningen identifierar en rad problem som det splittrade ansvaret för skolan har skapat. Skolsystemet har för många aktörer med oklar ansvarsfördelning och uppvisar därmed avsevärda brister vad gäller nationell styrning och samordning. Det finns 290 kommuner som varierar i storlek beträffande förvaltning, antal skolor och anställda lärare. Till detta kommer ytterligare 800 enskilda skolhuvudmän varav 670 bara har en skola. Många skolhuvudmän saknar därför personella resurser att skapa förutsättningar för att uppfylla det kunskapsuppdrag som riksdag och regering har bestämt. Stora skillnader finns mellan skolor och skolhuvudmän, och en fördelning av resurser och insatser efter behov försvåras därmed. Utredningen föreslår ett minskat antal statliga myndigheter med ansvar för skolan. Det vore lovvärt om det tillsammans med ett ökat statligt systemansvar innebär att mer resurser kan satsas på att stödja skolutveckling snarare än att inspektera den.

Den splittrade organisationen försvårar också kontakter mellan statliga myndigheter och skolor, något som är avgörande för skolans utveckling. Hit hör naturligtvis en myndighet som Skolverket, men Vetenskapsakademien ser också hur samarbetet mellan å ena sidan skolor och lärare, och å andra sidan universitet och högskolor kompliceras. Skolor som drivs av huvudmän med få enheter och skolor på orter med annars litet samarbete med högskolor och universitet lämnas lätt utanför sådan samverkan. Ett ökat och tydligare statligt systemansvar för skolutveckling som kan nå alla skolor är nödvändigt.

Hit hör också den brist på behöriga lärare som råder bland många huvudmän, i en del fall beroende på geografiska och socioekonomiska förutsättningar, i andra på grund av lokala prioriteringar av resurser. Det finns ett stort behov av kompetensutveckling av lärarkåren, där många undervisar i ämnen som de inte har utbildning för. Lärarkåren behöver också kontinuerlig kompetensutveckling inom ramen för de professionsprogram som nu ska utvecklas. Här ser Vetenskapsakademien positivt på såväl de förberedande insatser från Skolverket som redan genomförts som Skolverkets vidare uppdrag att se över en nationell struktur för kompetensutveckling och ett nationellt meriteringssystem. Här behövs

ett nära och långsiktigt samarbete med lärosäten som når alla lärare och skolor. Ett statligt styrsystem kan belysa behoven för att få till stånd de förändringar som behövs inom grundläggande kompetens och vidareutbildning.

En omorganisation måste samtidigt ta i beaktande den kunskap som har byggts upp lokalt, regionalt och nationellt inom det nu rådande skolsystemet. Kommuner har exempelvis stor kunskap om var särskilda insatser behövs. Dagens regionala samarbeten mellan stat, kommunala huvudmän, enskilda huvudmän och lärosäten behöver utvecklas till att bli en kraftfull arena för samarbete, samordning och styrning. För att klara av ansvaret att meddela fullgod skolutbildning i samtliga skolor runt om i landet krävs att alla lokala skolor har verklig tillgång till adekvat kompetens och kapacitet. Så är inte fallet i alla skolor idag och det är något staten måste ta ansvar för.

Vi vill i sammanhanget nämna NTA (Naturvetenskap och teknik för alla) som byggts upp i samarbete mellan Kungl. Vetenskapsakademien, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och ett stort antal av landets kommunala huvudmän men också med en rad enskilda huvudmän. Samarbetet består av en nationell och regional organisation för att stödja den lokala organisationen för utveckling av undervisningen i matematik, naturvetenskap och teknik. Vetenskapsakademien anser att en omorganisation av systemansvaret för skolan måste stödja och vidareutveckla positiva initiativ som detta.

En mycket omfattande omorganisation av skolan under de senaste decennierna har inte byggt på evidens eller på en kontinuerlig utvärdering. Det har lett till ett lapptäcke av reformer med oklara eller fallande resultat. Det är avgörande att ett ökat statligt systemansvar sker i etapper utifrån vetenskaplig grund och evidens samt att åtgärder kontinuerligt utvärderas och revideras utifrån konsekvenser.

Beslut i detta ärende har fattats av ständige sekreteraren efter förberedande arbete av Per-Olof Wickman ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien samt Christofer Danielsson och Björn Åstrand samtliga ledamöter av Akademiens kommitté för utbildning.

Hans Ellegren
Ständig sekreterare